

آئونه شرائطی : هریر ایچون
سنه لکی (۲۷۵) آلتی آیلنی
(۱۵۰) خارج ایچون سنه لکی
۳۲۵ غروشدر .

نسخه سی ۵ غروشدر .
ایکی نسخه برآراده
(۱۰) غروشدر
سنه لکی ۵۲ عدددر .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
رشید افندی خائنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر .

مسئله موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج اینلهین
یازیلر اعاده اولنماز .

الکتابخانه

سیر ۱۳۳۰

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

باش محرر
محمد عاکف

والله یهدی من یشاءالی صراط مستقیم

آدره من تبدیلنده ایریجه
۵ غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضالری واضح
واوقوناقلی اولسی و آبونه
صره نومروسنی محتوی
بولوغسی لازمدر

ممالک اجنیه ایچون آبونه
اولانلرک آدرسلرینک
فرانسزجه یازلسی رجا اولنور .

پاره کوندرلدیکی یر زمان نهیه
داثر اولدینی بیلدیلسی
رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

وسنت ایلہ نبی اولئان امور محصل الکلام [۱] ایلہ یکی علم کلام ده [۲] مذ کوردر .

ارتق طریق جدلی به سلوک ایدرک معاندی الزام ایچون حسن مجاہلہ بی الزام ایدن بر علم نهدن بی لزوم اولسون . بر بوزنده معارضلر قالدقجه او عصره کوره علم کلام لازم ومفید اولور ، ائمہ سلف تامایه جدالده بولندیلر ، رأساً ویا مدافعة آثارناقمه تصنیف ایتدیلر [۳] نت گیم امام شافعی حفص الفرد ایلہ ، بشرین الولید الکندی ، اسحق بن ابراهیم ایلہ ، عبدالعزیز بن یحیی المکی ، بشر مہرہسی ایلہ مباحثده بولندیلر . سلف امت قانون اقناعی ایلہ مساحثده بولونورلر ایدی ، استدلالی ، نظری ، رأی ، کتاب وسنتک امر ایتدیکی جدلی ، حق اولان کلامی اصلاً انکار ایتزلرایدی . اولنرک انکار ایتدکری جهت آنجق شرعه وعقله مخالف اولان کلام ایدی ، امام احمدک ، دارمی نک ، بخاری نک ، ابن ابی حاتمک ابو داود سجستانی نک ، ابوبکر الارمک ، ابوبکر الحلالک ، ابن مندہ نک ، ابو عثمان نيسابوری نک ، ابوالشیخ الاصفهانی نک ، ابوبکر بن المنذرک ، ابو جریر الطبری نک . . . الخ مستدعی رد حقیقده کتابلری واردر . امام اعظم ابو حنیفہده بصره ققہبی عثمان الثیبی به ، مبتدعی رد حقیقده بر وصیتنامه یازمشدر .

« ان ربک هو اعلم بمن ضل عن سبیلہ وهو اعلم بالمہتدین » نظم جلیلہ کلنجه نظم کریم « سنک ایشک دعوتدر ، ہدایت وضلال سکا عائد دکدر ، ضلالندہ قالاندره صیقلہ ، ہدایت سنک آلکده دکدر سن آنجق دعوت بیان ، بلاغ صاحبی سین ، مآلہ راجعدر . یعنی بیان ودعوت بزدن ، ضلال و ہدایت اللہنددر .

ادیب حکم مبنای علم کلامک عالم ایلہ صانع عالمہ استدلالی کیفیتی کلامیونک تعریفلری عطف بیوریلور . غالباً تہاون ضمنی قصد اولیور . بو مبنی تامیلہ قرآن مینک ارشاد ایتدیکی مبادر بو بابدہ متعدد آیات جلیلہ واردر ازجمله :

- ۱ — افلا ینظرون الی الابل کیف خلقت — سورة غاشیہ
- ۲ — اولم ینظروا فی ملکوت السموات — سورة اعراف
- ۳ — ان فی خلق السموات والارض واختلاف الليل والنهار — سورة آل عمران

- ۴ — افرأیت ما نمون الایة
- ۵ — افرأیت ما تحنون الایة
- ۶ — افرأیت الماء للذی تشربون الایة
- ۷ — افرأیت النار الی تورون الایة

[۱] صحیفہ ۵۵
[۲] صحیفہ ۱۰۰
[۳] ماہندی یاریکی پوستہ ویریلہ حکدر .

یوقسه حقوق بشر نقطہ نظرندن مسلم وغیرمسلمک دائمًا مستواواتی آمردر ، دین اسلامده غیرمسلمک حقوقہ تجاوز ، مسلمک حقوقہ تجاوزدن دہازیاہد کنہاء و ممنوعدر [ولا تطع الکافرین والمافقین ودع اذہم] قرآن کافرلرہ و منافقلم اطاعت ایتہ وانلرہ اذادہ ایتہ ، دبیور کذلک [ولا تجادلوا اهل الکتاب الا بالحق می احسن] دبیور ، اهل کتاب ایلہ مجاہلہ ایتہ ، ایدرسک الک کوزل مجاہلہ نہ ایسه اولی یاب دبیور .

یکی علم کلام حقیقده

سبیل الرشاد ہریرہ اسلامیه

شیخ محسن قالی الطامری حضرتلری

۲

استاذ معزز ، دین مبین احمدی به دعوتک استنادکامی حجت وبرہاندر ، حجت وبرہان با احکام دینی قلیلرہ برلشدرمک ویا معارضلری صوصدرمق قصدیلہ آیان اولنور . بریحی خصوص حکمت وموعظہ حسنہ ایلہ ، ایکنجی خصوص حسن جدال ایلہ حصول بولور . قرآن مینک ارشاد ایتدیکی حجت وبرہان دلیل نقلی اولدیگی کی دلیل عقلی ده اولور . فطرات اصلیه اوزرہ قالاندره قناعت بخش خطابلر ، عبرت آمیز سوزلر ایشہ یارار . ہر عصره کوره یکی بر کسوه اکتسا ایدن خصملری اسکات ایچون او عصره یارایان سلاح ایلہ مدافعہ فائدہ بخش اولور . قرآن کریمده حضرت ابراهیم علیہ الصلاۃ والسلامک مجاہلہ می واردر [۱] بوندن بشقہ مجاہلہ حسنہ نک صورتہ عائد آیات جلیلہ واردر [۲] طریق دعوت وارشاد ہر کس ایچون بر دکدر ، خلقک کیمی برہان عقلی ایستر ، کیمی اقناع فلسفی ایستر ، کیمی الزام منطقی ایستر .

فن منح الجهال علماً اصناعہ . ومن منع المستوجبین فقد ظلم

قرآن مبین آنجق بلا علم جدالده بولونمی [۳] ، حقت ظہورندن صوکرہ جدالده بولونمی ، [۴] حقی محو ایتک ایچون باطل سوزلرہ جدالده بولونمی [۵] برحمت اولمقسزین آیات الہیہده جدولده بولونمی [۶] منع ایدیورہ ، یوقسه بر دائرہ علم وادبده جدالی منع ایتیور . کتاب

[۱] الم ترالی الذی حاج ابراهیم فی ربہ — سورة بقرہ [۲] ام خلقوا من غیر شیئی ام ہم الخالقون — سورة طور ، افرأیت ما نمون ، انتم تخلقونہ ام نحن الخالقون الایة — سورة واقعه ، قالوا لولا یا تینا من آیتہ من ربہ الایة — سورة طہ [۳] ہاتم هولاء حاجتکم فیما لکم به علم فلم تحاجون فیما لیس لکم به علم — سورة اعراف [۴] مجادلونک فی الحق بعمہ ماتین — سورة انفال [۵] وجادلوا بالباطل لیدحضوا به الحق — سورة مؤمنین .

[۶] الذین مجادلون فی آیات اللہ بفرسلطان اہامہم کبرمقتاً عند اللہ وعند الذین آمنوا سورة مؤمنین .

۸ - فلینظر الانسان ثم خلق - سورة طارق

۹ - انى وجهت وجهى للذى فطر السموات والارض - سورة انعام

۱۰ - الم نجعل الارض مهاداً والجبال اوتاداً - سورة بنا

۱۱ - تبارك الذى جعل فى السماء رجلاً - سورة فرقان

۱۲ - الذى جعل لكم الارض فراشاً - سورة بقره

جناب حقك وارلنى كره عالم ايلده بيلدير ، شناسى مرحومك ديدىكى كى . بر ذرده وارلنى بيلمك كافي كابر .

وفى كل شى له آية * نذل على انه الواحد

قرآن مین بو باده بر ذره به حصر اتمامش ، بر آیت ايله اکتفا ايلماش ، بوجه معروض آیات عديده ايله بزلى ايقاظ ايلشدر . انجق ذردن كره عالمدن خالق قومه نصل انتقال اولنور ؟ اثر ايله مؤثر آراننده كى نسبت نه در ؟ ظن ايدرم كه بوجهقى ده بيلمك ضرورى در علم كلام بو ساحده قالدقچه نه مضرتى احداث ايدر ؟

اوت بك طوضرى بيان ايدلىكى وجهله مسلمانلرك حياى توحيد باغليدر ، مسلمانلرى وحدت دينيه واعتقاديه اطراقده طوبلامق ، آره لرنده كى تفرقه يي قالدرمغه چالشمق بر وجيه در . مسلمانلرك عصر لرذن برى سعادت حياندن ، حضور قلبدن خائب وخاسر قالملىرى ، دينك مابعدالطبيعيه به عائد اولان حكملرى منطقه ، عقل بشره تابع بولنديرن ، نظر واستدلالي قرآن مينه ترجيح ايدن ، نقلى تاويله قالدیشان كلاميادن نشأت ايتدىكى درميان اولنور . سعادت حياى ، حضور قلبى تايمين ايدن دين مين احمدينك احكامنى افساد ايدن كلاميات ، نظريات دكل ؛ بلكه « ملوك ظالمه ، ايله » علماء سوء « در . بو خسران اليمه سائق آلردر . نته كم بك جوق زمان اول شويله بر بيت سويلنمشدر :

وهل افسد الدين الا الملوك * واحبار سوء ورمهانا

هر قالى كلامياته عطف ايتك « وعين الرضا عن كل عيب كايه * كان عين السخط بندي المساويا ، بيتك حكمنه ماصدق اولقندن بشقه بر شى ولماسه كر كدر .

اهل ا- لام نبى اكرم صلى الله عليه وسلم افندمن حضرتلرندن قطعياً محفوظ اولان خصوصانده ، ضروريات دينيه ده اتفاق ايتمشلردر ، ضروريات دينيه به منقاد اولان اهل قبله نك اختلاف ايتدكلى مسائل حقنده محصل الكلام والحكمه ده ايضاحات [۱] واردر . بوبدن بشقه محصل الكلامه كى شو سوزلر نظردقنى جالب كوريلير ظن ايدرم . [۲]

« اهل حق ، اهل كتاب وسنتدر ؛ اهل كتاب وسنتده مؤمنلردر . . . حق انجق رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ايله دوران ايدر ، طورير ؛ حق معين بر طائفه به لازم كلز ، انجق مؤمنلره لازم كلير ، مؤمنلر ضلالت اوزره

[۱] صحيفه ۷۲ - ۷۵

[۲] صحيفه ۷۶ - ۷۷

طوبلانلر ؛ رسول اكرم دن ماعدا افرادده ، مؤمنلردن ماعدا طائفه لرده حق ده بولنور ، باطلده . . . بدعتلر هم حق ، هم باطل متضمن اولور . . . رسول اكرم افندمن حضرتلرى بر جمه خطه سننده « كل بدعة ضلالة » بيوردقلى حالده « وكل ضلالة فى النار » بيورمامشلردر . بوكا مبنى اهل بدعت وضلال قصلر يله كوره معذور ويا مستحق عقوبت اولور ، قرآن مينه ظاهراً وباطناً اتباع ايدن ، مقاصد حسنه تعقب ايدن ، معانده رسول قصد ايتيان اهل بدعت ، مجرد قصور نظر لرندن طولاني ، حقه اصابت ايدم دكلرندن ، يذور اولورلر ، مقصدلرى حقه معطوف اوليوب فسادده ، نفاقه ، الحاده متوجه بولنان اهل بدعت عقوبت بارى به مستحق اولور . ايشته صاييق آرزوين اولانلر بولنلردر «

كوريلير كه مقصدى حقه معطوف اولدينى حالده مجرد قصور نظر دن ناشى حقه اصابت ايدم ميان اهل بدعت معذوردر . هر ضلالت مستوجب عقوبت دكلدر ؛ اهل بدعت حقنده بوبدن دهسا بنصفانه سوز اولورمى ؟

اختلافات مذهبيه نك عوامل ده ظن اولندينى كى ديندن اخذنار ايتك ، قصداً اختلاف احداث ايله نك كى اغراض فاسده دكلدر . اختلافات مذهبيه نك عوامل مختلفه سى واردر ، اسلامده فرقه لرك ظهورى عمومى وخصوصى اولمق اوزره ايكي سببه محمول اولور . سبب عمومى حریت افكاردر ، سبب خصوصى ده ياساسى ويا علمى اولور [۱] . اليوم رجيات اولان مارقه قرآن مينه شدت تمسك دن ، فقط فقه حليل اسلامى به عدم وقوف دن ناشى ؛ شيعه اهل بيت نبى به شدت محبت طولاني سبيله ؛ جبريه امر الهى ايله قدر الهى يي جمع ايدم ميه رك يالكز قدر الهى به ، علم سابق سبحانى به تعظيم سببى ايله ؛ قدر يده قدر الهى ايله امر الهى يي جمع ايدم ميه رك بالعمكس امر بارى به ، انبياك كتير ديكى شيعته ، وعد وعيد سبحانى به تعظيم سببى ايله ؛ مرجئه وعد ورجاي انبيات ، وعد وخوفى نبي خصوص لرنده « غلو » نتيجه سننده ؛ مشبه صفات جليله الهيه يي انبيات خصوص سننده « افراط » نتيجه سننده ظهور ايتمشلر ايدى . بو فرق اسلاميه نك هيسنك ده نصوص انبياده برر شهلرى واردر [۱] . اهل سنت ايسه جماعت مسلميندن آريلان فرقه لرى رد مقصديله ميدانه چيقمشدر . كرك اهل سنت ، كرك اهل بدعت اولسون هانكيكى قصداً اختلاف احداث ايتمشلر ؛ دينك زواله ، ترديسه چالشمشلردر ؟ زهدلر يله مشهور اولان ، شرعه تعظيم ايدن ، وعد سبحاننده افراط ايدوب فاسق مؤمن طائيفيان معتزله مى ؟ يوقسه جماعت مسلميندن آريليان ، سنت سنهيه متمسك اولان ، شو قدر كه ، بر آرز تقصيرى كوريلان كلايه واششمه وما ترديهمى ؟ انكار صفات كى اك شنيع بربدعتى احداث ايدن ، صابته وياسنيه مذهب لرندن متأثر اولان جهم بن صفوانك نيه « تنزيه تارى قصد ايتسى » احتمالى واردر . جهم بن صفوانه تابع اولانلر بر طاقم درجاه آريليرلر ، معتدل قسمى مبانده بر طاقم فقها بيسله واردر . هر فرقه « ما انا عليه وصحابى » حديث

[۱] يكي علم كلام صحيفه ۱۶۵ . ۱۶۶

اجتماعیات غربی و برزغریایی :

اسلامیت و غرب اجتماعیاتک مقایسه سی

معلوم اولدینی وجهه تلقیات حقوقیه بشریتله برابر دوغمش و حیات اجتماعیه تکاملاتی بعضاً انکشاف ایتدیرمشدر. حقوق طبیعی؛ افرادک جیلتنده مکنوز بر حس اولدیغندن فردیت حیاتک یواش یواش جمعیت شکلنه تحویلله برابر ملترک حساسیت، امرجه و محیط شرائطه کوره اساس متحد، فقط تلقیات و تطبیقاتی اعتباریله قوتلی بر طاقم اجتماعی و حقوقی وجهه لر ظهوره کلمشدر.

ایشته بو وجهه لرله حیات اجتماعیه ده، تطبیقات حیاتیله ده کوسترمش اولدینی قابلیت، انسانک فطرتنده موجود حساره قارشی ابراز ایلدیکی مثبت نتیجه لره منتهی فائده لرله اولچولور. بر هیئت اجتماعیه تک فوقی، بالکیز مدافعه ملیه سنه عاندوسائط ماده دن عبارت دکلدر. بلکه بتون اووسائطی حال فعالیت کثیره جک روحدرکه انسانیت، حق مفهوملرینک اعلاسنه، بینه اجتماعینک تقویه سنه خدمت ایده بیلیر. قوت؛ روحاً، معنأ تکمیل جمعیتلرک ظالمه قارشی مدافعه نفسی کافل بر واسطه در. بناء علیه: بر هیئت اجتماعیه تک درجه قوتی، عالم انسانیتده کی موقعی طوطی، طیارسی، بومبا و سونکوسیه دکل؛ بشریتک حقوق طبیعی سنه رعایتی، حق و حقیقی طائمی، فضیلتکار بر روح مدنی به مالکیت درجه سیله متناسبدر.

علوم اجتماعیه تک قطعی صورتده تعیین و تثبیت ایش اولدینی دساتیر معروضیه نظراً هر هانکی مدنیتک مدنیت انسانیه اوله بیلیمی ایچون بعض شرائطک موجودتی لازمدر. هیئات اجتماعیه فردلردن متشکل اولدینی ایچون مدنیت، هر شهیدن اول اعضاسنک و بالتیجه عمومک حقوقه عاند بتون تلقیاته رعایتکار اولمیدر.

انسان طبعاً، بالکیز بشقهرلرینک حقوقه تجاوز ایتیمک و هیئت اجتماعیه به تجاوزده بولونماقوله مفظوردر. حقوق مدنی سنه استعمال ایتیمک، چالشق، یشامق، انکشاف ایتیمک حقنه مالکدر. اسباب فوقی، ثروتی موقعی دکل، اخلاقی، قیمت علمیه سی، ناموسکار لغیدر هیچ کسه تک ده اسیری دکلدر. دیمک که: مدنیت کالات انسانیه تک برامودجی اولدینی ایچون هر کسک حقوق طبیعی سنه یعنی ملترک طبیعی اولان جقربینه رعایت ایتیمک، سائقه رقابت و منافعه انسانیت روحی رنجیده ایتیمک ضرورتنده، کندی فایه لرین بشریتک حقوق صریح سیله تألیف هر ملتک یشامق حق، حق استقلالنی قبول ایتیمک مجبوریتنده در.

بو ضرورات و مجبوریتلره کندی مقید عد ایش، منفعتی هر شینک فوقنده کورن، طوینه قوتنه کوه ن بر مدنیت بتون روح و معناسیله بر هیئت متغلبه دن بشقه بر شی دکلدر. شمعی بو اساسات

شرفنک مفهومه داخل اولدینی ادعا ایدیور. ابوالهذیل ایله نظام حقنده اخذنار ایتیمک کی بر مقصد خفی اثباتی متعسر، بلکه متعذردر. اوت زنادفه، اسلامه نسبت ادعاسنده بولنانلر (متمین الی الاسلام) اخذنار کی بر طاقم اغراض فاسده تعقیب ایتمشلردر، فقط بولنر قادر و خارجدر. حق و حقیقت تجری ایدن فرق اسلامیه دن معدود دکلدر. عشق حقیقت ایله دماغی بوران، اسلامی عن رهان قبول ایتیمک فکری تعقیب ایدن، بو اوغورده مجاهده فکریه ده بولنان متفکرین اهل اسلام آرسنه، و اسفا که قاریشمش، صیقیشمش اولان اهل فساد و الحاد حقنده کی حکمی دیگر فرقه لره تشمیل ایتیمک هیچ بر وجهه صحیح اولماز.

فرق کلامیه تک مذاهبنی نقل داعی شبهه کوریلور؛ عجبا کلامیات علیهنده بولونق دهها زیاده داعی شبهه اولزمی؟ خصم ف باقیک، باقیک، مسلمانلرک علماء دین دیه اورته به قوبدقاری آدملر اسلام دیندن اخذنار ایتیمک قصدنده بولنان دینسزلر ایش، دیه مزیمی؟ بر ورطه دن قاچار ایکن دیگر بر ورطه به دوشمش اولزمی بز؟

اوت کنجلیک تنویر ایتیمک الزم بر حقیقتدر. اوتوز سنه دن زیاده مسلک جلیل تدریسه بولندیغ جهته کنجلیکک فصل تنویر اوله جغنی بیلیمش اوله جنم. بو کون کنجلیکک دماغی نظریات فلسفیه ایله مشوعدر. عقائد دینی قیلدرده راسخ بر عقیده قیلیمق خصوصنده نظریات فلسفیه دن، مقصده خادم بر صورتده استفاده ایتیمک، از جمله معجزات حسیه تک امکانی خصوصنده فرانسیز فیلسوفلری بوزو برغسون نظریه لرینی استعمال ایتیمک، منطقدن مستغنی اوله جق بر قوتی حائر اولان نظریات کلامیه بی لزومی زماننده سرد ایتیمک مذموم، مقدوح، غیر مشروع، غیر معقول بر حال میدر؟ دینک اجتماعی، اخلاقی، معشری، الهی حقایق؛ بشرک مشتاق اولدینی فوز و سعادتک و حضور قلبک و سکون و سکینتک آنجق قرآن مینک بیانلریله قازانیله بیله جکفی؛ الله، رسول الله، نفسنه، ابوینه، اقربایه، بشریته قارشو اولان وظائفی کتاب اللهدن بالاستخراج یکی علم کلامک اوچنجی کتابنده تفصیل ایلدم.

آرتق اسلامی شبهه به دوشوران نظرلر احیا اولونماقوله، دینه، الله، رسول الله قارشو (حاشا) تجاوز کستا خلق یوقدر. خیت و خسراندن، ضلال و اضلالدن الله صیفینیریم. فمن اتبع هدای فلا یضل ولا یشتی. آقره ۵ اگستوس ۳۳۹ ازبیل

اسماعیل صفی

[۱] «حجج القرآن» نام کتابه مراجعت اولنه. مطبوع بر نسخه سی کتبخانه عاجزیده وارددر.